

Lapsetkin joutuivat sodasta oikeuteen

NÄKÖKULMA Tuulikki Pekkainen tutkii sisällissotaa lasten näkökulmasta.

TEIJA UITTO
teija.uitto@media.fi

Suomalaiset eivät mielellään muistele omaa sisällissotaansa. Nyt 76-vuotias väitöskirjaa lapsista valtiorikosoikeuksissa 1918 valmisteleva tietokirjailija ja **Tuulikki Pekkainen** suosittelee, että suomalaiset palauttaisivat mieleensä oman historiansa.

–Olisi hyvä ymmärtää, että meilläkin on ollut vastaavaa, mitä muualla on nyt.

Pekkainen alkoi penkoa Suomen sisällissodan tapahtumia jo vuosia sitten. Hän sai tehtäväksi Turun Työväenyhdistyksen soittokunnan historiikkiin kirjoittamisen.

52-vuotiaana valtiotieteen maisteriksi opiskellut nainen löysi soittokunnan vaiheista sisällissodan ja vankileirit. Se vei hänet tutkimustielle, jolla hän on vieläkin.

Viimeisimpänä hän on julkaissut teoksen *Lapset sodassa 1918*. Wilho, Ester ja Elsa olivat niiden 20 lapsen joukossa, jotka teloitettiin eri punavankileireillä.

Nuorimmat teloitettu olivat

Tuulikki Pekkainen on käynyt väitöskirjatutkimuksessaan läpi kaikki valtiorikosoikeuden tuomiotlistat.

neljä- ja yhdeksänvuotiaat pojat. Sodassa lapsia oli teloitettu

jo useita kymmeniä, Pekkaisen teos kunnioittaa heidän ja

1500 muun sisällissodan lapsivangin muistoa.

Tuulikki Pekkainen

- ▶ VTM, tietokirjailija
- ▶ tekee väitöskirjaa Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan oikeushistoriaan
- ▶ Teokset: Marssin ja valssin vuosisata (1996), Punavankileirit 1918. Suomalainen murhenäytelmä (2007), Susinartut ja pikku immet. Sisällissodan tuntemattomat naiset (2011), Lapset sodassa 1918 (2014)

Teoksen kirjoittamisen jälkeen hän on jatkanut tutkimalla lasten oikeudenkäyntejä. Valtiorikosoikeuteen joutui lähes sata alle 15-vuotiaasta lasta ja osa heistä sai myös kuritushuonetuomioita. Nuorin oikeuteen joutunut oli 11-vuotias orpo poika.

–Lasten yleisin syyte oli avunanto valtiopetokseen. Käytännössä se tarkoitti sitä, että lapsi oli ehkä ollut vain punakaartin juoksupoikana tai kahvinkeitäjänä.

–Pojille ja tytöille punakaarti saattoi olla ainoa vaihtoehto. Sekasorron keskellä he lähtivät mukaan, jos esimerkiksi omat vanhemmat olivat kuolleet. Se oli keino saada ruokaa ja vaatteita.

Lapsen osa 1900-luvun alkupuolella oli karu. Osa lapsista kävi koulua vain vuoden tai muutaman. Kirjoitus- ja lukutaitoa ei ollut kaikilla, sahalle saattoi päästä töihin jo 7-vuotiaana.

–Yhdestä vankileirin kirjasta löytyi 5-vuotias, jonka ammatiksi oli merkitty puuseppä.

Pekkainen sanoo, että tuomarit pyrkivät kohtelemaan syytettyjä oikeudessa oikeudenmukaisemmin kuin mitä viralliset syyttäjät olivat esittäneet.

–Mutta syytettyjä oli paljon. Tuomarilla oli vain noin kuusi minuuttia aikaa tuomion antamiseen yhdelle henkilölle. Väriäkin tuomioita saattoi tulla.

Lapset joutuivat usein myös odottamaan pitkään oikeuden käsittelyä. Ensin lapsi vangittiin ja kuulusteltiin, hänestä pyydettiin lausunto oman paikkakunnan suojeluskunnan esikunnalta, sitten päästettiin vankipassilla vapauteen tai pakkotyöhön.

– On vaikea kuvitella, miltä pienestä ihmisestä on tuntunut odottaa esimerkiksi puoli vuotta oikeuden ratkaisua. Elää niin pitkään epävarmuudessa.

Pekkainen korostaa, että julmuutta on ollut puolin ja toisin.

– Sisällissota on sodista pahin. Puolta ei voi aina edes valita ja silti sinua voidaan vihata.